

NATURA 2000

NATURA 2000 je ekološka mreža Europske Unije koja obuhvaća područja važna za očuvanje ugroženih vrsta biljaka i životinja i stanišnih tipova, s osnovnim ciljem zaštite bioraznolikosti za buduće naraštaje. Uspostava ekološke mreže dio je obveza Republike Hrvatske u sklopu procesa pristupanja Europskoj uniji, odnosno provedbe Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju.

Na područjima uključenim u NATURU 2000 treba održavati postojeće stanje prirode, nastaviti s odvijanjem održivih djelatnosti, a spriječiti one djelatnosti koje će djelovati negativno na prirodu. Očuvanje prirode u NATURI 2000 ne predstavlja mjere očuvanja u strogom rezervatu prirode i ne predstavlja odsustvo ljudske aktivnosti. Cilj NATURE 2000 je očuvanje važnih vrsta i staništa u povoljnom stanju.

Pripremu za NATURU 2000 u Hrvatskoj vrši Državni zavod za zaštitu prirode i ona se odvija u tri koraka:

- priprema nacionalnih popisa vrsta i stanišnih tipova navedenih u direktivama po biogeografskim regijama;
- odabir Područja od važnosti za EU – (Sites of Community Interest – SCI):
 - stručni prijedlog
 - konačni odabir područja kojima se daje status temeljem Zakona o zaštiti prirode
- proglašavanje Posebno zaštićenih područja – SAC i SPA.

Priprema nacionalnih popisa

Vrste i stanišni tipovi navedeni u dodacima Direktiva smatraju se ugroženim ili osjetljivim na čitavom području Europe. Prvi korak u izradi NATURA 2000 je znanstvena procjena ugroženosti i rasprostranjenosti navedenih vrsta i staništa na nacionalnoj razini. Pri tome je potrebno uzeti u obzir ekološku kvalitetu staništa, stupanj reprezentativnosti, veličinu i gustoću populacije ugrožene vrste, stupanj izolacije vrste i drugo. Na taj način moguće je odrediti i predložiti listu važnih lokaliteta Europskoj komisiji.

Odabir SCI područja

U drugoj fazi, svaki lokalitet predložen na nacionalnoj listi procjenjuje Europska komisija u suradnji sa zemljom članicom. Procjena se vrši na temelju određenih kriterija, npr.: relativna vrijednost područja, važnost područja kao dijela migracijskog puta, veličina područja, jedinstvenost područja u nekoj biogeografskoj regiji, važno prekogranično područje, postojanje različitih tipova ugroženih staništa i vrsta i sl. Po završetku procjene, odabiru se Područja od europske važnosti (*Sites of Community Interest – SCI*). Konačnu odluku donosi Vijeće Ministara Europske Unije.

Proglašavanje SAC područja

Nakon što je područje određeno kao *Site of Community Interest (SCI)*, u roku od 6 godina zemlja članica mora ga proglasiti Posebnim područjem zaštite (*Special Area of Conservation*). Područja koja su najugroženija, moraju se zaštititi prva. Kroz ovaj period od 6 godina, zemlja članica mora postupno uvoditi različite mjere zaštite ovih područja. Svaka zemlja članica može izabrati metode i mjere zaštite koje će poduzeti. Bilo da se radi o zakonskim, administrativnim ili ugovornim mjerama one sve imaju isti cilj - spriječiti uništavanje određenog područja i, ukoliko je potrebno, omogućiti njegovo obnavljanje.

Mreža NATURA 2000 zaživjela je 1992. godine usvajanjem Direktive o staništima, koja je zajedno sa Direktivom o pticama, temelj europske politike o očuvanju prirode. Odgovara obvezi koju su predali čelnici europskih država i Vlada na proljetnom samitu u Gothenburgu 2001. godine da će "zaustaviti gubitak bioraznolikosti do 2010. godine" a ujedno je i važan dio europskog odgovora za očuvanje globalne bioraznolikosti u skladu sa međunarodnim obvezama pod Konvencijom o zaštiti bioraznolikosti.

Mreža je značajna jer se prvi puta, svih 27 zemalja članica EU ujedinile u zajedničkom nastojanju i unutar istih okvirnih zakona kako bi zaštitili ugrožene vrste i staništa duž njihova prirodnog područja rasprostriranja, neovisno o nacionalnim ili političkim granicama. Druga istaknuta značajka NATURE 2000 je da stavlja ljude u središte procesa, a ne na periferiju. Sama direktiva o staništima zahtijeva da

mjere očuvanja prirode uzimaju u obzir ekonomske, socijalne i kulturalne zahtjeve, kao i regionalne i lokalne karakteristike područja.

EU ima osobitu odgovornost za očuvanje ugroženih staništa kojima prijete nestanak ili vrsta kojima prijete izumiranje. Oni se klasificiraju po prioritetima, a provedbom zaštitnih mjera se štite. Mreža NATURA 2000 će uključivati sve reprezentativne uzorke staništa od interesa za zajednicu, posebno staništa od primarnog značaja. Osigurati će da sva fauna i flora od interesa za zajednicu primi odgovarajuću zaštitu koja će im garantirati dugoročno očuvanje. NATURA 2000 je također shema za zaštitu krajobrazu.

EU DIREKTIVE

Program NATURA 2000 čini osnovu zaštite prirode u EU, proizlazi iz: **Direktive o staništima** (Council Directive 92/43/EEC), **Direktiva o zaštiti divljih ptica** (Council Directive 79/409/EEC)

Direktiva o zaštiti staništa (Council Directive 92/43/EEC)

Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore najvažniji je i najzahtjevniji propis Europske unije u području zaštite prirode. Njezin cilj je doprinijeti očuvanju biološke raznolikosti zemalja članica Europske unije kroz zaštitu staništa divlje flore i faune. Glavni način ostvarenja ovog cilja jest uspostavljanje koherentne europske ekološke mreže. Ona se sastoji od područja važnih na razini cijele Europske unije, a poznata je pod imenom NATURA 2000. Ova područja značajna su za očuvanje ugroženih stanišnih tipova ili staništa ugroženih vrsta koje su navedene u Dodacima Direktive, u tzv. "povoljnom statusu zaštite". Direktiva navodi oko 200 životinjskih i 500 biljnih vrsta čija staništa zahtijevaju zaštitu. Posebno su označene vrste i staništa koje zahtijevaju žurne mjere zaštite.

Prilikom odabira područja za ekološku mrežu, uzimaju se u obzir i gospodarski, društveni i kulturni zahtjevi, te regionalne i lokalne značajke. "Povoljni status zaštite" postiže se kroz obvezu zemalja članica da utvrde i zaštite Posebna zaštitna područja (SAC) i poduzmu različite mjere zaštite ugroženih staništa i vrsta kako unutar, tako i izvan granica zaštićenih područja, što uključuje i zabranu određenih štetnih zahvata. Svaki planirani ugrožavajući zahvat u ovim područjima podliježe ocjeni prihvatljivosti zahvata za prirodu te je u procjenu obvezno uključiti javnost. Potrebno je izbjeći svaki zahvat koji može negativno utjecati na ovakvo ekološki značajno područje, izuzev u slučajevima prevladavajućeg javnog interesa. U takvom slučaju zahvat se odobrava uz utvrđivanje kompenzacijskih uvjeta koji se prvenstveno odnose na uspostavu zamjenskog zaštićenog područja na nekom drugom lokalitetu.

Za područja koja su od europske razine važnosti (SCI), države su obvezne osigurati primjereni režim zaštite koji se ponajprije odnosi na zabranu uznemiravanja životinja i degradiranja staništa. U ovim slučajevima prevladavajući javni interes može se odnositi samo na sigurnost i zdravlje ljudi. Zemlje članice moraju do 2004. godine prijaviti popis takvih područja pod primjerenim režimom zaštite, čija ukupna površina mora iznositi najmanje 10% državnog teritorija. Mjere zaštite za ova područja uključuju i planove upravljanja (management plan) koji se izrađuju posebno za to područje ili se ugrađuju u druge razvojne planove. Također uključuju ugovorne i druge aranžmane s vlasnicima zemljišta kojima se osigurava primjena odgovarajućih zaštitnih mjera.

Navedene obveze se preslikavaju i na nove pridružene članice EU koje na dan pristupanja moraju prikazati popis predloženih područja za Natura 2000. Za zemlje u procesu pridruživanja EU postoji prilagođeni program utemeljen u Bernskoj konvenciji –tzv. Smaragdna (Emerald) mreža.

Direktiva o zaštiti divljih ptica (Council Directive 79/409/EEC)

Direktiva je usmjerena na zaštitu, upravljanje i nadzor nad divljim pticama, te njihovim gnijezdima, jajima i staništima na području Europske unije. Ona osigurava svim divljim pticama temeljnu zaštitu glede hvatanja i ubijanja. Prema Direktivi nužno je osigurati očuvanje dovoljno prostranih i raznolikih staništa za opstanak ugroženih ptica i ptica selica. Popis vrsta dat je u Dodacima Direktive. Zabranjuju se načini masovnog i neselektivnog lova, te iskorišćivanje, prodaja ili komercijalizacija većine ptičjih vrsta. Načinjene su određene iznimke radi sporta i lova, a dopušta se pojedinim zemljama učiniti iznimke u slučajevima kada ptice predstavljaju ozbiljnu opasnost za sigurnost i zdravlje ljudi ili drugih biljaka i životinja, te kad nanose velike gospodarske štete.

Pojedine zemlje obvezne su utvrditi i zaštititi dovoljan broj i u dovoljnoj površini najpovoljnijih područja za zaštitu ptičjih vrsta iz Dodatka I Direktive. To su tzv. područja posebne zaštite (Special Protection

Areas – SPA) koja su sastavni dio EU ekološke mreže NATURA 2000. U zemljama EU proglašeno je više od 1600 SPA područja, ukupne površine veće od zemalja Beneluxa (3.100.000 km²).

SVRHA NATURE 2000

Direktiva o staništima pridonosi općem cilju održivog razvoja. Njen je cilj potaknuti očuvanje bioraznolikosti, uzimajući u obzir znanstvene, ekonomske, socijalne, kulturalne i regionalne potrebe.

Svrha NATURE 2000 nije kreiranje prirodnih utočišta u kojima će biti isključene sve ljudske aktivnosti. Očuvanje bioraznolikosti na određenim lokacijama može zahtijevati održavanje ili poticanje ljudskih aktivnosti. Ljudske aktivnosti moraju ostati kompatibilne sa ciljevima očuvanja prirode određenim za područja NATURE 2000.

Kad se pripreme planovi upravljanja, zemlje članice moraju procijeniti svaku aktivnost kako bi spriječili degradiranje staništa ili opasnost za vrste zbog kojih je područje uvršteno u mrežu NATURE 2000.

NATURA 2000 se odnosi i na očuvanje rijetkih staništa u centralnim područjima zaštite. Veliki dio uključenih staništa svjedoči o činjenici da je Europa osobito bogata sa raznolikim prirodnim nasljeđem, koje je, nažalost, pod prijetnjom nestajanja.

OBVEZE UPRAVLJANJA ZA PODRUČJE NATURE 2000

Članak 6 Direktive obvezuje zemlje članice EU da utvrde mjere očuvanja prirode. Planove upravljanja, posebno oblikovane za područja značajna za očuvanje prirode, najbolje je uklopiti u postojeće razvojne urbanističke planove. Ciljevi se mogu identificirati, problemi predvidjeti i riješiti s vlasnicima ili korisnicima lokaliteta, implementirajući definirane mehanizme i ustanovljene dugoročne planove za očuvanje prirode.

Svaka je zemlja članica EU slobodna izabrati metode i mjere koje će se poduzeti. Bilo da su one određene statutom, administrativne ili ugovorne, moraju spriječiti bilo kakvo pogoršanje stanja staništa te, ako je potrebno, obnoviti ih.

Ta su staništa obično jako osjetljiva, poput močvara, a ona pružaju utočište životinjama i biljkama koja ih trebaju da bi preživjela. Diljem EU različita staništa su zaštićena, od cvijećem bogatih livada do golemih estuarija, špiljskih sustava, a od te zaštite profitira niz životinjskih vrsta, poput surih orlova, plamenaca, vidri i risova.

Nisu pokrivena samo prirodna staništa, već i polu-prirodna, koja ovise o ljudima kojima njima upravljaju (neke vrste travnjaka).

KRITERIJI PO KOJIMA SU STANIŠTA ODREĐENA KAO VRIJEDNA DA BI UŠLA U MREŽU NATURE 2000

Svaka zemlja članica mora sačiniti listu najboljih prirodnih područja koja sadrže stanišne tipove i vrste navedene u Direktivi o staništima i Direktivi o pticama. Lista se dostavlja Europskoj komisiji. U slučaju da je stanište značajno sukladno Direktivi o staništima, evaluacija i selekcijski proces se određuju na europskoj razini, a za Direktivu o pticama takav proces nije predviđen. Zemlja članica mora osigurati nužnu zaštitu staništa i vrsta u području mreže NATURA 2000.

Često se dešava da se vlasnici terena žale na izbor pojedinih područja za mrežu NATURE 2000, navodeći da se to sukobljava sa njihovim pravima vlasništva, a bez usklađivanja njihovih interesa ili prikladne kompenzacije. Europski je sud donio odluku da vlasnici zemljišta nisu direktno oštećeni Odlukom Komisije koja odlučuje o uključenju pojedinih područja u NATURU 2000, jer samim uvrštavanjem nije određena implementacija nekih zaštitnih mjera, niti odobravanje planova i projekata. Na vlasnicima zemljišta stoji samo obveza da moraju upravljati sa tim područjima na održivi način.

UPRAVLJANJE PODRUČJIMA UKLJUČENIM U MREŽU NATURA 2000

Zemlje članice EU su odgovorne osigurati da se područjima uključenima u mrežu NATURA 2000 prikladno upravlja od strane državnih tijela koje upravljaju zaštitom prirode. Obično se radi u partnerstvu između predstavnika vlasti, volontera, lokalnih i nacionalnih jedinica te privatnih vlasnika.

Od Zemalja članica EU se očekuje da snose troškove upravljanja područjima NATURE 2000. Svaka država sama regulira podjelu troškova unutar zemlje, nakon pristupanja EU.

EU je za osiguravanje nužnih poslova zaštite ili inovativnog rada na očuvanju prirode, osigurala fond nazvan *LIFE-Nature*, kojim upravlja Direktor za okoliš u Europskoj komisiji. Postoje i brojni fondovi zajednice koji mogu biti korišteni za područja u NATURI 2000, kao što su strukturalni fondovi i fondovi za mjere očuvanja okoliša i poljoprivrede.

Svaka zemlja članica procjenjuje iznose potrebne za očuvanje lokacija koje sadrže prioritetna staništa ili vrste i informiraju Europsku komisiju. Komisija mora participirati u ko-financijskim mjerama nužnim za očuvanje lokacija unutar NATURE 2000.

ODREĐIVANJE UČINKA AKTIVNOSTI NA POJEDINOJ LOKACIJI UNUTAR MREŽE NATURE 2000

Ponekad se određene aktivnosti moraju ograničiti ili zaustaviti ako postoji ozbiljna prijetnja za vrste ili tipove staništa zbog kojih je lokacija uvrštena u mrežu NATURE 2000. Oni su uvijek određeni od slučaja do slučaja. Održavanje vrsta i staništa u dobrom stanju nije uvijek u neskladu sa ljudskim aktivnostima; štoviše, činjenica je da mnoga područja ovise o određenim ljudskim aktivnostima, koje su nužne za njihovo upravljanje i preživljavanje, kao što je poljoprivreda, ekstenzivno stočarstvo i sl.

VOĐENJE NOVIH PROJEKATA I AKTIVNOSTI U MREŽI NATURE 2000

Bilo koji novi plan ili projekt koji bi mogao imati značajan utjecaj na područje u sklopu NATURE 2000 mora uzeti u obzir prirodne vrijednosti koje određuju integraciju lokacije u mrežu. Prikladna procjena učinaka projekta na konzervacijske ciljeve lokacije je stoga potrebna. Nacionalne vlasti su slobodne odobriti aktivnosti za koje je procjena pokazala da neće imati štetan utjecaj na lokaciju.

Ako se ustanovi da će aktivnost značajno utjecati na lokaciju, a nema alternativnih rješenja, aktivnosti takvog projekta mogu se odvijati na toj lokaciji samo ako je lokacija određena kao od značajnog javnog interesa. Zemlja članica mora onda poduzeti kompenzacijske mjere i informirati Komisiju EU o tome. No, ako je lokacija prioritetno stanište ili na njemu obitava prioritetna vrsta, jedino se mogu razmatrati one aktivnosti koje se odnose na ljudsko zdravlje, javnu sigurnost i okoliš. Ako postoje drugi imperativni razlozi prevladavajućeg javnog interesa, Komisiju EU se treba pitati za mišljenje.

UVRŠTAVANJE PODRUČJA ZA KOJA POSTOJE ZNANSTVENI POKAZATELJI DA SU VRIJEDNA UKLJUČENJA U MREŽU NATURA 2000

Zemlje članice moraju poduzeti prikladne mjere, općenite ili posebne, kako bi osigurali ispunjavanje obveza Direktiva. Moraju se suzdržati od provođenja mjera koje mogu ugroziti ciljeve Direktiva. Nacionalne vlasti moraju poduzeti sve moguće mjere kako bi postigli rezultate kojima teži Direktiva. Zemlje članice ne mogu izbjeći dužnosti da zaštite određeno područje, ako znanstveni kriteriji nalažu njegovu zaštitu, ne uvrštavajući ga u *Područje posebne zaštite*. Također se savjetuje da se takva staništa osiguraju na nacionalnim listama prijedloga *Područja posebne zaštite* na način da se ona ne unište prije prihvatanja liste *Područja posebne zaštite*.

SADRŽAJ „NEOPHODNIH MJERA ZAŠTITE PRIRODE“

Koncept očuvanja prirode obuhvaća neophodne mjere zaštite čiji je cilj održavanje i rekonstruiranje povoljnog stanja očuvanja prirodnih stanišnih tipova i vrsta koje su od interesa za EU.

Povoljno stanje prirodnih staništa se javlja:

- kad je prirodan opseg staništa i područja koje ono zauzima stabilan ili se povećava;
- kad su očuvane specifična struktura i funkcija staništa na način da je ono održivo kroz dugotrajno vremensko razdoblje i vjerojatno će takvo ostati u skorašnjoj budućnosti;
- kad je povoljan konzervacijski status tipičnih vrsta koje obitavaju u tom određenom staništu.

Za vrstu se povoljan status javlja:

- kad podaci o dinamici populacije određene vrste upućuju da se populacija može samoodržavati u dugotrajnom vremenskom periodu kao vitalna sastavnica svog prirodnog staništa;
- kad prirodni radijus područja obitavanja vrste nisu smanjeni ili nema vjerojatnosti da će biti smanjeni u skorašnjoj budućnosti;
- kad postoji i vjerojatno će se tako i nastaviti, dovoljno veliko stanište pogodno za održavanje populacija u dugoročnom vremenskom periodu.

Ekološki zahtjevi podrazumijevaju ekološke potrebe abiotičkih i biotičkih čimbenika potrebnih da osiguraju najpovoljniji status očuvanja tipova staništa i vrsta, uključujući njihove odnose sa okolišem (zrakom, vodom, tlom, morem). Ovi se zahtjevi temelje na znanstvenim spoznajama i mogu se definirati samo od slučaja do slučaja, sukladno tipu staništa. Ekološki zahtjevi mogu varirati od vrste do vrste, ali i za iste vrste u različitim staništima. Tako npr. za šišmiše mogu varirati između perioda hibernacije (kad spavaju u podzemnim skloništim, pukotinama) i aktivnog perioda od proljeća do zime kad love insekte.

POJAM „ZNAČAJAN UČINAK“ NA NEKU VRSTU ILI STANIŠTE

Pojam što je „značajan učinak“ na neku vrstu ili stanište prilikom izvođenja zahvata u prirodi mora se objektivno interpretirati. Značaj se mora odrediti u odnosu na specifične značajke čimbenika okoliša zaštićenog područja na kojem se planira odvijati neki plan ili projekt, uzimajući u obzir posebne ciljeve zaštite tog područja. U obzir se moraju uzeti svi kriteriji koji čine povoljan konzervacijski status: areal, prostor, specifične strukture i funkcije koje uključuju specifične vrste, budući izgledi za stanište i areal, stanište određene vrste i same vrste. Niz individualnih umjerenih učinaka, mogu u kombinaciji uzrokovati značajan učinak.

Neki značajni učinci za područje NATURE 2000:

- značajna redukcija površine područja NATURA 2000;
- uznemiravanje koje utječe na mirnu prirodu nekog područja;
- modifikacije ekoloških uvjeta (npr. promjene u fizikalnim i kemijskim parametrima područja);
- uništavanje funkcionalnih veza rascjepljivanjem različitih zona u okviru staništa neke vrste;
- eliminacija ili ometanje elemenata staništa;
- gubitak dijelova za gniježđenje, hranjenje i odmaranje pojedinih vrsta;
- buka sa prometnica;
- svjetlosno onečišćenje;
- fragmentacija staništa.

Procjena za značaj učinaka na područje NATURE 2000 je neovisna o rezultatima studija procjene utjecaja na okoliš. Aktivnosti ili projekti koji ne potpadaju pod studije procjene utjecaja na okoliš također mogu imati negativne učinke sukladno *Direktivi o staništima*.

PRIJEKO POTREBNI RAZLOZI JAVNOG INTERESA PROVOĐENJA PROJEKTA ILI PROGRAMA

Razlozi prijeko potrebni za javni interes odnose na situacije kad su planovi i projekti predviđeni kao neophodni:

- o unutar okvira akcija i postupaka koji teže zaštiti temeljnih vrijednosti za živote građana (zdravlje, sigurnost, okoliš);
- o unutar okvira postupaka i smjernica temeljnih za Državu i društvo;
- o unutar okvira izvršnih aktivnosti ekonomske ili socijalne prirode, koje ispunjavaju specifične obveze javnih usluga.

Javni interes će postati prvenstveni samo ako je dugotrajnog karaktera; kratkotrajni ekonomski interesi ili drugi interesi koji će donijeti kratkotrajne dobrobiti društvu ili pojedincu, ne mogu biti dovoljni da prevladaju nad dugotrajnim interesima očuvanja prirode putem Direktiva.

KOMPENZACIJSKE MJERE

Kompenzacijske mjere su one mjere koje su specifične za određeni plan ili projekt, a javljaju se kao dodatna praksa implementacije direktiva NATURE 2000. Cilj im je odštetiti negativni utjecaj projekta kako bi se osigurala kompenzacija koja će točno odgovarati negativnim učincima koji utječu na stanište ili vrstu. Kompenzacijske mjere predstavljaju sredstvo u nuždi. Koriste se samo kad su druge mjere zaštite sukladno Direktivi neučinkovite, a odluka je donesena da se projekt mora provesti usprkos negativnom učinku na stanište ili vrstu uvrštene u NATURU 2000.

Na lokaciju iz NATURE 2000 se ne smije nepovratno djelovati prije no što su se kompenzacijske mjere provele u praksi. Npr. močvara se ne može isušiti prije no što se nova močvara, sa jednako vrijednim biološkim karakteristikama, nije odabrala za uključenje u mrežu NATURA 2000. Isto tako, za kompenzaciju se ne može odabrati neko mjesto koje je već zaštićeno područje.

Kompenzacijske se mjere mogu sastojati od:

- o ponovnog stvaranja staništa na novoj ili povećanoj lokaciji, koja će se uklopiti u NATURU 2000;
- o poboljšanje staništa ili dijela staništa na drugoj lokaciji NATURE 2000, proporcionalno gubitku zbog projekta;
- o u izvanrednim slučajevima, predlaganje novog staništa pod *Direktivnom o staništima*.

Rezultat na novoj lokaciji mora biti učinkovit u vrijeme kad se kreće u izradu projekta na staroj lokaciji, osim ako se može dokazati da simultano izvođenje nije potrebno da bi se osigurao doprinos za novu lokaciju unutar mreže NATURA 2000.

Kako bi se održala suvislost NATURE 2000, predložene kompenzacijske mjere trebaju:

- o naznačiti, u mjerljivim proporcijama, staništa i vrste na koje se negativno utječe projektom;
- o udio iste biogeografske regije u istoj zemlji članici;
- o osiguravanje funkcija koje su usporedive sa onima koje opravdavaju izborni kriterij originalne lokacije.

Udaljenost između originalne lokacije i mjesta na kojem se provode kompenzacijske mjere nije prepreka, sve dok ne utječe na funkcionalnost lokacije i razloge za njegov početni odabir.

EUROPSKI SUD PRAVDE

Sud Pravde je sastavljen od po jednog člana iz svake zemlje članice EU. Oni, uz osmero članova porote osiguravaju provođenje zakona. Sud je ovlašten donijeti odluku o opozivu, akcije protiv zemalja članica koje nisu izvršile svoje obveze.

Dok je glavni zadatak Suda Pravde osigurati da se zemlje članice ponašaju u skladu sa zakonima EU, Prvostupanjski Sud odlučuje o postupcima zemalja članica, te o postupcima institucija unutar EU. Prekršajnu proceduru započinje ili sama Europska komisija ili fizička ili pravna osoba. Europska komisija započinje postupak. Prije pokretanja postupka formalnim kontaktima se utvrđuje postoji li zaista prekršaj i može li se slučaj riješiti bez odlaženja na sud. Ukoliko Komisija smatra da se treba pokrenuti prekršajni postupak, uputiti će „formalno upozorenje“ zemlji članici, tražeći očitovanje do određenog datuma

Nakon dobivanja odgovora (ili ako se odgovor ne dostavi) od strane zemlje članice, Komisija može uputiti „argumentirano mišljenje“ zemlji članici, jasno obrazlažući razloge zašto smatra da je došlo do prekršaja i poziva zemlju članicu da unutar određenog roka uskladi postupke sa Zakonima EU. Ukoliko zemlja članica ne udovolji zahtjevima mišljenja koje je dala Komisija, slučaj se može proslijediti Europskom sudu prava. Tamo se obično u roku od dvije godine presuđuje o slučaju.

Zemlja članica protiv koje je Sud Pravde donio presudu, mora poduzeti sve mjere da udovolji presudi, posebno da riješi spor zbog kojega je i započeta procedura. Ukoliko se zemlja članica ne pridržava odredbi presude, Komisija može opet slučaj iznijeti Sudu Pravde tražeći dvije vrste financijskih sankcija. Penali se računaju za svaki dan zakašnjenja nakon donošenja drugostupanjske presude, a još se plaća odjednom plativ iznos za kaznu zbog nastavka prekršaja između prvog i drugog suđenja o nesukladnosti sa zakonom. Dvije vrste financijskih sankcija mogu se primijeniti kumulativno za isti prekršaj.

NATURA 2000 I TURIZAM, REKREACIJA, SPORT I ODRŽIVI RAZVOJ

U sklopu zaštite bioraznolikosti, poduzeća i organizacije iz sektora turizma, sporta i rekreacije uključena su u implementaciju odredbi iz *Direktive o pticama i staništima*. Ove Direktive daju mogućnosti poboljšanja kvalitete djelatnosti vezanih za provođenje slobodnog vremena. Po svojoj prirodi postojanja, turizam, rekreacija i sport ovise o kvaliteti prostora i prirode (korištenje zelenih površina i percepcije prirode, mirnoća i otvoreni prostori prirode). Zbog toga, ovaj sektor može imati koristi od zaštite prirode koja rezultira uvrštavanjem pojedinih lokacija u mrežu NATURA 2000.

Postoje mnoga područja pod Direktivama u kojima su određene (ekonomske) aktivnosti razvijene unutar okvira ovih razmatranja. Osim toga, smještaj unutar mreže NATURA 2000 također nudi nove mogućnosti za marketing i oglašavanje, koji se temelje na blizini bioraznolikosti koju vrijedi vidjeti i upoznati.

Namjera je promovirati održivi razvoj, a u isto vrijeme štiti biološku raznolikost pomoću odredbi Direktiva. Područja NATURA 2000 nisu samo rezervati prirode, nego i područja za druge ljudske aktivnosti. Prema EU, ova mreža i ekonomski napredak, ustvari, idu zajedno, a iz tog se zajedništva mogu dobro razviti profitabilne aktivnosti kao što su poljoprivreda, uzgoj životinja, turizam i mnoge druge. Naravno, te aktivnosti ne smiju biti u sukobu i na štetu zaštite prirode.

Turizam može imati brojne pozitivne uloge u područjima NATURA 2000. Npr. može pomoći u podizanju svijesti javnosti (turisti, lokalno stanovništvo) za potrebama očuvanja prirode. Također može doprinijeti lokalnoj ekonomiji osiguravajući dodatne izvore financiranja. To opet omogućava veće prihvaćanje zaštićenih područja od strane lokalne zajednice, a može doprinijeti i dodatnim sredstvima za očuvanje samih lokacija.

Održivi turizam je turizam koji ima dobre ekonomske i socijalne izgleda bez negativnog utjecaja na prirodu, okoliš i lokalnu kulturu. Kako se turizam često bazira na okolišnim, kulturalnim i socijalnim odlikama, područje se može, ako se njime ne upravlja na održivi način, degradirati ili čak iscrpiti svoju bazu izvora prihoda, te postati ekonomski i socijalno neodrživ.

U većini dijelova Europe, tradicionalni kulturalni krajobraz predstavlja pogodne prirodne i kulturalne izvore, koji su preduvjet za turistički proizvod. Mudro korištenje zemlje je presudan čimbenik za održivi razvoj.

ZAKLJUČCI - POSEBNOST NATURE 2000

Ljudski kut gledišta – NATURA 2000 je Vaša priroda

- NATURA 2000 je odgovorna za povećanje brige zbog gubitka bioraznolikosti
- NATURA 2000 potiče poboljšanje kvalitete života za sve i osigurava veće mogućnosti za rekreaciju, relaksaciju, uživanje i otkrivanje prirode
- Mnoga su mjesta vrijedni dio prirode baš zato što su ih ljudi stoljećima održavali takvima i dio su kulturne baštine (npr. pašnjaci)
- Ljudi će nastaviti živjeti i raditi na područjima mreže NATURA 2000: ljudi trebaju prirodu, priroda treba ljude

- NATURA 2000 govori o zajedničkom partnerstvu lokalnih dionika kako bi očuvali prirodu u suvremenom krajoliku
- NATURA 2000 promovira održivi razvoj dok štiti bioraznolikost
- NATURA 2000 može osigurati nove mogućnosti za ruralna područja u Europi

Europski kut gledišta – 27 zemalja u europskoj mreži

- 27 zemalja zajednički rade na europskoj mreži lokaliteta kako bi očuvali bogato i raznoliko europsko nasljeđe
- NATURA 2000 lokaliteti postoje su svakoj zemlji EU
- Svaki je lokalitet važan dio europske mreže
- Mreža NATURE 2000 pokriva gotovo petinu europskog teritorija
- Zahvaljujući europskoj mreži vrste i staništa se mogu očuvati duž teritorija njihova normalna rasprostriranja, neovisno o nacionalnim granicama

Kut gledišta prirode – očuvanje prirode

- NATURA 2000 čuva europsko bogato prirodno nasljeđe, od kojega je većina stvorena stoljećima ljudskih aktivnosti
- NATURA 2000 štiti najvažnija i rijetka europska staništa i vrste, dok promiče veću bioraznolikost
- NATURA 2000 ima cilj da udalji ugrožene vrste od ruba izumiranja
- NATURA 2000 osigurava da divlje životinje i čovjek zajedno žive u harmoničnim odnosima
- NATURA 2000 je dio europskog odgovora na očuvanje globalne bioraznolikosti.

NATURA 2000 U HRVATSKOJ

Smaragdna mreža

Smaragdna mreža (Emerald Network) je ekološka mreža sastavljena od Područja od posebne važnosti za zaštitu prirode (Areas of Special Conservation Interest – ASCI) a dužne su je uspostaviti zemlje članice Bernske konvencije. Ona obuhvaća područja od velike ekološke važnosti za ugrožene vrste i stanišne tipove koji su zaštićeni temeljem Bernske konvencije. Program Smaragdne mreže pokrenulo je Vijeće Europe kao dio svojih aktivnosti u provedbi Bernske konvencije. U zemljama Europske unije, Smaragdna mreža istovjetna je s ekološkom mrežom NATURA 2000. Za države kandidatkinje za ulazak u EU projekt Smaragda mreža predstavlja pripremu i izvorni doprinos provedbi programa NATURA 2000.

Pan – europska ekološka mreža

Natura 2000 i Smaragdna mreža činit će Pan – europsku ekološku mrežu PEEN), koja će biti osnovana 2005 u okviru Pan-europske strategije biološke i krajobrazne raznolikosti (PEBLDS). PEEN će se osnovati u cilju dugoročne zaštite ekoloških sustava, staništa, vrsta i krajobraza od europskog značaja. Biti će sačinjena od središnjih zona, koridora, rubnih zona i restauriranih područja.

Ekološka mreža – Grupa Višegrad 4+2

Hrvatska se 2001. godine također uključila u Grupu Višegrad (Mađarska, Slovačka, Češka, Poljska) putem projekta razvoja regionalne ekološke mreže. Unutar tog projekta je predložena preliminarna ekološka mreža, kao baza za buduću nacionalnu ekološku mrežu.